

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 2 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Matkarimova Sadoqat Maqsudovna</i> SHARQSHUNOS A.L.KUNNING XIVA XONLIGI ARXIV Hujjatlari saqlash va tadqiq qilishdagi xizmatlari	13-19
<i>Matyakubov Xamdam Xamidjanovich</i> MARKAZIY OSIYO SIVILIZATSIYALARI VA OROLBO'YI HUDUDIDAGI MADANIYATLAR O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR VA HAMKORLIK	20-24
<i>Raximov Bektosh, Pirmamatov Ramziddin</i> TURKISTONDA JADIDLARNING TA'LIM-TARBIYA TIZIMINI ISLOH QILISH BORASIDAGI HARAKATLARI TARIXIDAN	25-29
<i>Хуррамова Саодат Хабибовна</i> ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ РУССКИМИ УЧЕНЫМИ В СЕРЕДИНЕ XIX ВЕКА	30-37
<i>To'uchiyeva Dilnoza Ikrom qizi</i> ZOMIN TUMANINING XX ASRNING 80-YILLARIDAGI IJTIMOIIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTI	38-44
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> AYOLLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA- TADBIRLAR VA BU BORADA O'ZBEKISTON TAJRIBASI	45-50
<i>Kanimkulov Olimjon, Xikmatova O'g'iloy</i> TUZNING QADIMDAN HOZIRGI KUNGACHA BO'LGAN TARIXI HAQIDA	51-54
<i>Tojiev Alisher Sultannazirovich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA XORAZM VILOYATIDA TURIZM SOHASI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH MASALASI	55-60
<i>Bekbayev Bekjon</i> XX ASRNING BIRINCHI YARMIDA TOSHKENTDAGI QOZOQLAR TARIXIDAN	61-67
<i>Salayev Umrbek Kadambayevich</i> JANUBIY OQCHADARYO HUDUDIDA KECHGAN ETNIK JARAYONLAR TARIXI SAHIFASIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	68-71
<i>Ro'ziyeva Mashxura Abdimuminovna</i> LO'LILAR IJTIMOIIY HAYOTINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	72-78
<i>Turdiyeva Mohinur Ilhomjon qizi</i> ICHKI SAVDO QO'QON XONLIGI IQTISODIY TARAQQIYOTINING MUHIM OMILLARIDAN BIRI (1701-1876)	79-84

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Kazakov Olim Sabirovich</i> XIZMATLAR SOHASIDA BOSHQARUVNING YETAKCHILIK KONSEPSIYALARIDAN FOYDALANISH	85-89
---	-------

<i>Исламтудинова Дина Файзрахмановна</i> РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТА В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	90-98
<i>Alikulov Mehmonali Salahiddin o'g'li</i> QISHLOQ XO'JALIGIGA INVESTITSİYALARNI KENG JALB QILISHDA QISHLOQ XO'JALIGIGA YO'NALTIRILGANLIK INDEKSINING AHAMIYATI	99-106
<i>Omonov Akrom, Ruziyev Baxtiyor</i> O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI AKTIVLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	107-113
<i>Tangirov Abduxolik, Nurmanov Sherzod</i> CHO'L-YAYLOVLARI EKOLOGIK HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LARI	114-121
<i>Aliyarov Olim Abdug'aparovich</i> MULKIY SOLIQQA TORTISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI	122-132
<i>Komilov Bakhtiyorjon</i> UNLOCKING THE POTENTIAL OF E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA	133-144
<i>Djumanov Saitmurod Alibekovich</i> MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	145-150
<i>Yariyev Sherzod Shukurjanovich</i> DAVLAT SEKTORIDA AUDITNI RAQAMLASHTIRISH MASALALARI	151-155
<i>Matkarimov Feruz Bekturdiyevich</i> MINTAQADA TO'QIMACHILIK SANOATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	156-160
<i>Xaydarova Durdona, To'xtayeva Moxinur</i> DAVLAT BUDJET DAROMADLARI TUSHUMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	161-166
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Yusubov Jaloliddin Kadamovich</i> ABU NASR FOROBIYNING MA'NAVİY-AXLOQIY IDEALLARI VA ULARNING ZAMONAVIY IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLAR RIVOJIDAGI AHAMIYATI	167-175
<i>Nosirxo'jayeva Gulnora Abduqahhorovna</i> FOROBIY ASARLARIDA ADOLAT VA MA'NAVİY YUKSALISH MUAMMOLARI	176-179
<i>Xoliqov Yunus Ortiqovich</i> BAG'RIKENGLIK VA MILLATLARARO MADANIYAT — JAMIYAT TARAQQIYOTINING ASOSI	180-184
<i>Berdaliyeva Sevara</i> ANALYSIS OF VIEWS ON THE ORDERING OF SOCIAL LIFE IN THE WORK OF YUSUF KHOS KHAJIB "KUTADGU BILIG"	185-191
<i>Parpiyev Muhammadjon Tolibovich</i> SHARQ RENNESANSI KELIB CHIQISHINING IJTIMOYIY-FALSAFIY OMILLARI	192-197
<i>Yarashova Mohlaroyim Shuxrat qizi</i> IBN ARABIY "VAHDATUL VUJUD" TA'LIMOTINING FALSAFIY ASOSLARI VA AHAMIYATI	198-202

<i>Ulug'murodov Elyor Saydulloevich</i> ISLOM GNOSEOLOGIYASIDA RATSIONALIZM MUAMMOSI	203-206
<i>Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich</i> AXBOROT MAKONIDAGI TRANSFORMATSIYALASHUVNING DIALEKTIK MAZMUNI	207-213
<i>Xasanov Boburjon Hakimovich</i> EKSTREMISTIK FAOLIYATNING KELIB CHIQISH TARIXI VA TUSHUNCHALARI	214-219
<i>Shokirov Mubin Rustamovich</i> MILLIY O'ZLIKKA SADOQAT – UMRBOQIY QADRIYAT	220-225
<i>Ismoilov Maxammadixon</i> HOZIRGI ZAMON EKOLOGIK MANZARASIDA DESTRUKTIV VA KONSTRUKTIV MUNOSABATLAR DIALEKTIKASI	226-230
<i>Shokirov Murod Rustamovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA QADRIYATLARNING QAYTA TIKLANISHI	231-234
<i>Hamroyev Saidjon Sanoyevich</i> YANGI O'ZBEKISTON STRATEGIYASIDA IJTIMOY ADOLATNING BARQAROR TARAQQIYOTNI TA'MINLASH ASOSI SIFATIDAGI O'RNI	235-239
<i>Sharopov O'lmasbek Shuhrat o'g'li</i> ZAMONAVIY OILADA BOLA TARBIYASINING ASOSIY OMILLARI (TARBIYA JARAYONIDA OTA-ONANING ROLI)	240-243
<i>Ulug'ov Jasur Nasirdinovich</i> INSON KAMOLOTI: ISLOMIY QADRIYATLAR VA ULARNING IJTIMOIY HAYOTGA TA'SIRI	244-249
<i>Qodiraliyev Abror Tojimurot o'g'li</i> BOSHQARUVCHILIK FAOLIYATI SHARQ MUTAFAKKIRLARI QARASHLARI MISOLIDA	250-253
<i>Ibragimov Kudrat</i> XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA MARKAZIY OSIYONING YANGI MUSTAQIL DAVLATLARI	254-260
<i>Oripov Axmadjon Muxammadjonovich</i> VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI SHAKLLARINING IJTIMOY-FALSAFIY TALQINI	261-267
<i>Ibragimova Zulayxo Karimbayevna</i> RAHBAR AXLOQIY-ESTETIK KAMOLOTINING SHAKLLANISH JARAYONLARI VA ASOSIY KOMPONENTLARI	268-274
<i>Abdullayev A'zam Abdiyevich</i> YOSHLARDA IJTIMOY-IQTISODIY FAOLLIGI DIALEKTIKASI VA UNING AYRIM XUSUSIYATLARI	275-281
<i>Ochilov Azimjon Tuxtamishovich</i> IJTIMOIY QADRIYATLARNING DEFORMATSIYASI VA KORRUPSIYANING TARQALISHI	282-285

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Raxmanova Sarvinoz Alisherovna</i> SABR VA CHIDAMGA OID FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING SEMANTIK TAHLILI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	286-289
<i>Kaxarova Iroda Sidikovna</i> MODAL SO'ZLARDA SHARTLILIK VA TIPOLOGIK OMIL: SEMANTIK TURLANISH	290-296
<i>Babadjanova Nazokat Davronbekovna</i> "YUSUF VA ZULAYHO" DOSTONINING XALQ VARIANTLARI TAHLILI	297-302
<i>Sayidova Shakhriyozda Nasrulloevna</i> RELIGIOUS VIEWS OF THE CHARACTER OF AMIR TEMUR IN MUHAMMAD ALI'S WORK "ULUG' SALTANAT"	303-308
<i>Hatamova Kamola Toshmurod qizi</i> TIJORAT HUYJATLARI TILIDA TERMINOLOGIK LEKSIKA	309-316
<i>Ibodullayeva Dinora Bahramjanovna</i> TERMINOLOGIYANING O'ZBEK VA XORIJIY TILSHUNOSLAR TOMONIDAN O'RGANILISHI	317-321
<i>Otajonova Dildor Baxtiyarovna</i> SUD JARAYONIDA OLIB BORILADIGAN NUTQ FAOLIYATI MAHSULOTLARINING SUD-TIBBIY VA LINGVISTIK EKSPERTIZA TEKSHIRUVI	322-326
<i>Khasanov Mahmud Abdurakhmanovich</i> PHONOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL INTERACTIONS AMONG THE LANGUAGES	327-331
<i>Xoshimova Oydina Shuxrat qizi</i> OLAMNING LISONIY MANZARASIDA NOMINATSIYANING O'RNI VA RANGLAR IFODASI	332-338
<i>Babayeva Iroda</i> THE CHARACTERISTICS OF NEWSPAPER HEADLINES IN TERMS OF THEIR STRUCTURE AND MEANING	339-342
<i>Fozilov Odil Yuldashevich</i> USE OF LOGICAL AND FIGURATIVE PERIPHRASES IN MODERN UZBEK LANGUAGE.....	343-346
<i>Raxmonova Dildora Mirzakarimovna</i> JADID DRAMALARIDA ISLOM MADANIYATI VA MILLAT TANAZZULI MASALALARI TALQINI (ABDULLA QODIRIYNING "BAXTSIZ KUYOV" DRAMASI MISOLIDA)	347-351
<i>Mamataliyeva Navbahor Xujamberdiyevna</i> TEZ AYTISHLARNING SINTAKTIK TUZILISH JIHATDAN TAHLILI	352-357
<i>Xamidova Sayyora Nurmatovna</i> KATEGORIYA SIFATIDA SHAKLLANGAN MODALLIK TURLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	358-363
<i>Mengboyev Azizbek Alijon o'g'li</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI MILLIY BAYRAM NOMLARINING CHOG'ISHTIRMA TADQIQI	364-368
<i>Hayitova Shohida Erkin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI OTA KONSEPTINING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	369-373

<i>Xolboyeva Iroda Shuxrat qizi</i> SOMATIK KOMPONENTLI PROVERBIAL FRAZEOLOGIZMLARDA EKVIVALENTLIK MASALASI	374-378
<i>Saparniyazov Omirbek Nukusbayevich</i> MARK TVEN VA MUQIMIY ASARLARINI QIYOSIY O'RGANISH: ADABIY UMUMIYLIK VA USLUBIY O'ZIGA XOSLIGI	379-385
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Muxitdinova Firюза</i> КЛЮЧЕВЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА	386-393
<i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i> HUDUDLARNI ZONALASHTIRISHNING HUQUQIY MASALALARI	394-403
<i>Tulaganova Gulchexra, Nurilloev Shavkat</i> INSON QADRINI YUKSALTIRISH VA ERKIN FUQAROLIK JAMIYATINI YANADA RIVOJLANTIRISH	404-414
<i>Yakubova Iroda Bahramovna</i> MUALLIFLIK SHARTNOMASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA UNING ASOSIY SHARTLARI	415-419
<i>Obidov Tolibjon Avezxanovich</i> JINOIY SUD ISHLARINI YURITISH SOHASIDAGI O'ZARO HAMKORLIK MASALALARI	420-425
<i>Tuxtashev Sherzod Azimovich</i> JINOYAT ISHINI TO'XTATIB TURISHNING JABRLANUVCHI VA AYBLANUVCHI UCHUN HUQUQIY OQIBATLARI	426-430
<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i> INSON HUQUQLARINI XALQARO ORGANLARDA HIMOYA QILISH MASALALARI	431-436
<i>Rahmatov Elyor Jumaboyevich</i> BOJXONA MA'MURIYATCHILIGINI ISLOH QILISHDA BOJXONA ORGANLARINING DAVLAT IQTISODIY VA HUQUQIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISHTIROKI	437-441
<i>Jumaniyozova Dilfuza Kamolovna</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARI YECHIMI: XORIY TAJRIBASI	442-447
<i>Shermatov Nuriddin</i> RAQAMLI ERADA SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ADDITIV (3D PRINTING) TEKNOLOGIYALARI INTELLEKTUAL MULK HUQUQINING OBYEKTI SIFATIDA	448-455
<i>Juraeva Asal</i> EXECUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRAL AWARDS	456-461
<i>Собиров Саидбек Махмудович</i> ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНОГО ПРИМЕНЕНИЯ И ТОЛКОВАНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ НОРМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ	462-467
<i>Nurbayev Muzaffar Erkinovich</i> DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATI INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY DOKTRINASINI TAKOMILLASHTIRISH	468-478

<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQIY ASOSLARI: INTERNET TUSHUNCHASI	479-485
<i>Xabibullayev Azizillo Lutfullo o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR VA HUQUQIY MUAMMOLAR	486-491
<i>To'xtayev O'ktamjon Zarifjon o'g'li</i> MURAKKAB ASHYOLARNING O'ZIGA XOS BELGILARI, ULARNING HUQUQIY VA FALSAFIY MOHIYATI	492-500
<i>Yusupov O'ktambov</i> KORRUPSIYAVIY BITIM HAQIQIY EMASLIGINING FUQAROLIK-HUQUQIY OQIBATLARI	501-509
<i>Murodxonov Muhammadnur</i> XALQARO HUQUQNING TADRIJIY RIVOJLANISHIDA FUNDAMENTAL ASARLARNING O'RNI	510-518
<i>Ёкубов Шухратжон, Эргашева Муниса</i> МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА В УЗБЕКИСТАНЕ: БАЛАНС МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ ОСОБЕННОСТЯМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ	519-523
<i>Qudratillayev Xazratoli Zokirjon o'g'li</i> JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHNI TERGOV QILISH SOHASIDA XORIJIY DAVLATLAR VAKOLATLI ORGANLARI BILAN HAMKORLIK MASALALARI	524-530
<i>Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li</i> SUG'URTA INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY TAVSIFI	531-536
<i>Хайдарова Хилола Анваровна</i> ПРАВО НА ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СУБЪЕКТИВНОЕ ПРАВО ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ	537-542
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ibraximov Sanjar Urunbayevich</i> AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA SPORTCHILARNING INDIVIDUAL XUSUSIYATLARI BILAN ZIDDIYATLI VAZIYATLARDAGI XULQ-ATVOR STRATEGIYALARI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIGI	543-547
<i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i> RAQAMLI TRANSFORMATSIYALAR SHAROITIDA YOSHLARNING AXBOROT XAVFSIZLIGI MADANIYATI VA MEDIAIMMUNITETINI TA'LIM JARAYONLARI ORQALI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	548-554
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i> 7-9 YOSHLI O'QUVCHILARNING HARAKAT SIFATLARINI HARAKATLI O'YINLAR VOSITALARI ORQALI RIVOJLANTIRISH	555-561
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINI O'QITISHDA TARMOQ TEKNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	562-569

<i>Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi</i> MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH JARAYONI	570-576
<i>Qodirov Azamat Muxriddinovich</i> IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLAR YUQORI SINIF O'QUVCHILARINING INGLIZ TILI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA MATN O'QISH MALAKASI VA KOMMUNIKATIV YO'NALGAN O'QISH MASHQLARINING AHAMIYATI XUSUSIDA	577-582
<i>Тлеумуратова Абадан Бекбановна</i> ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ	583-585
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> TALABALAR TA'LIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-592
<i>Mamaziyyayev Oblaberdi</i> OLIY TA'LIMNING NEMIS TILI DARSLARIDA GRAMMATIK TARJIMA METODIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI	593-598
<i>Isoqov Murod Madaminjonovich</i> YOSHLAR JAMOAT TASHKILOTLARIDA IJTIMOY KAPITALNI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJIY MODELLARI	599-605
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKANI O'QITISHNING HOZIRGI HOLATI	606-610
<i>Allayeva Hafiza Rustam qizi</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI	611-614
<i>Raxmonberdiyeva Oygul Rayimjonovna</i> AKADEMIK QALAMTASVIR MASHG'ULOTLARIDA TALABALARGA INSON PORTRETINI ISHLASH METODIKASI	615-621
<i>Xo'jaqulov Ro'zibek Ilhomjon o'g'li</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA RANGTASVIR FANINING AHAMIYATI	622-625
<i>Elova Sitara Axmatkulovna</i> QISQA MASOFALARGA YUGURUVCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI SHAKLLANISH DARAJASI	626-629

Received: 25 January 2025
Accepted: 1 February 2025
Published: 10 February 2025

Article / Original Paper

SOCIO-PHILOSOPHICAL INTERPRETATION OF FORMS OF THE CONCEPT OF PATRIOTISM

Oripov Akhmadjan Mukhammadjonovich
researcher,
Fergana State University

Abstract. This article is devoted to the study of the genesis, types of patriotism and their socio-philosophical essence. The study examines the historical development of the concept of patriotism, starting from the ancient period, where it was associated with loyalty to the policy, to the present, where patriotism has acquired a multifaceted character. The main types of patriotism, including traditional, civic and critical, their role in the formation of national identity and social cohesion are analyzed. Attention is paid to the philosophical essence of patriotism as a phenomenon reflecting the interaction between an individual, society and the state. The relevance of the topic in the context of globalization, growing international tensions and the need to preserve cultural identity is emphasized.

Keywords: citizen, youth, person, upbringing, development, transformation, society, patriotism, globalization, values.

VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI SHAKLLARINING IJTIMOY-FALSAFIY TALQINI

Oripov Axmadjon Muxammadjonovich,
tadqiqotchi,
Farg'ona davlat universiteti
E-mail: a.oripov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada vatanparvarlik genezisi, turlari va ularning ijtimoiy-falsafiy mohiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot vatanparvarlik tushunchasining tarixiy rivojlanishini ko'rib chiqadi, u siyosatga sodiqlik bilan bog'liq bo'lgan qadimgi davrdan boshlab, vatanparvarlik ko'p qirrali xarakterga ega bo'lgan zamonaviylikkacha. Vatanparvarlikning asosiy turlari, shu jumladan an'anaviy, fuqarolik va tanqidiy, ularning milliy o'ziga xoslik va ijtimoiy birdamlikni shakllantirishdagi roli tahlil qilinadi. Vatanparvarlikning falsafiy mohiyatiga shaxs, jamiyat va davlat o'rtasidagi o'zaro ta'sirni aks ettiruvchi hodisa sifatida e'tibor qaratilmoqda. Globallashuv, xalqaro keskinlikning kuchayishi va madaniy o'ziga xoslikni saqlab qolish zarurati sharoitida mavzuning dolzarbligi alohida ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: fuqaro, yoshlar, shaxs, tarbiya, taraqqiyot, transformatsiya, jamiyat, vatanparvarlik, globallashuv, qadriyatlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I2Y2025N41>

Kirish. Zamonaviy dunyoda vatanparvarlikni o'rganish juda dolzarbdir, chunki bu tushuncha globallashuv, milliy o'ziga xoslik va ijtimoiy birdamlik jarayonlari bilan chambarchas bog'liq. Zamonamizning tezlashib borayotgan o'zgarishlari va qiyinchiliklari sharoitida vatanparvarlikni o'rganish uning jamiyatning turli sohalaridagi rolini tushunishga yordam beradi.

Globallashuv va shaxsni saqlash. Globallashuv madaniyatlar o'rtasidagi chegaralarni xiralashtiradi, bu esa jamiyatlarga o'z milliy o'ziga xosligini saqlab qolish vazifasini qo'yadi. Shu nuqtai nazardan vatanparvarlik madaniy va ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlash, o'ziga xoslikni yo'qotishning oldini olish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Ijtimoiy birdamlikni mustahkamlash. Vatanparvarlik, ayniqsa, ijtimoiy va iqtisodiy inqiroz davrida umummilliy birlikni shakllantirishga yordam beradi. Bu fuqarolarni mamlakatni himoya qilish, ekologik muammolar yoki pandemiyani yengish kabi umumiy muammolarni hal qilish uchun safarbar qilishga yordam beradi.

Siyosiy barqarorlik. Demokratik qadriyatlarga asoslangan vatanparvarlik siyosiy barqarorlikni saqlashda muhim rol o'ynaydi. U fuqarolik javobgarligini shakllantiradi va aholining ijtimoiy hayotda faol ishtirokini rag'batlantiradi.

Milliy xavfsizlik muammolari. Xalqaro keskinlikning kuchayishi bilan vatanparvarlik milliy manfaatlarini himoya qilishda muhim omilga aylanmoqda. Bu jamiyatning mamlakatni tashqi tahdidlardan himoya qilishga va davlat siyosatini qo'llab-quvvatlashga tayyorligini kuchaytiradi.

Tanqidiy vatanparvarlikni shakllantirish. Zamonaviy jamiyat inson huquqlarini hurmat qilish, fikrlarning plyuralizmi va global o'zaro bog'liqlikni tan olishni hisobga olgan holda vatanparvarlikni tushunishni talab qiladi. "Tanqidiy vatanparvarlik" tushunchasi o'z mamlakati va dunyosi oldida mas'uliyat muhimligini, shuningdek, takomillashtirish uchun konstruktiv tanqid zarurligini ta'kidlaydi.

Yoshlarga ta'siri. Vatanparvarlikni o'rganish yoshlarda qadriyat ko'rsatmalarini shakllantirishga yordam beradi. Vatanparvarlik ko'r-ko'rona sadoqat sifatida emas, balki uning tarixi, madaniyati va yutuqlari haqidagi bilimlarga asoslangan mamlakatga ongli sevgi sifatida qabul qilinishi muhimdir. Vatanparvarlikni o'rganish yoshlarni tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi, ularda fuqarolik javobgarligi to'g'risida xabardorlikni, o'z mamlakatining madaniyati va tarixiga hurmatni shakllantiradi. Bu yosh avlodning qadriyat ko'rsatmalarini, ijtimoiy faolligini va jamoat manfaatlarini himoya qilishga tayyorligini rivojlantirishga yordam beradi [2. 112-118.].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Vatanparvarlik tushunchasi dolzarb bo'lib qolmoqda, chunki u jamiyatdagi o'zgarishlar dinamikasini aks ettiradi va milliy o'ziga xoslik, fuqarolik javobgarligi va xalqaro birdamlikni shakllantirish vositasi bo'lib xizmat qiladi. Ushbu hodisani o'rganish milliy manfaatlar va global muammolar o'rtasida muvozanatni saqlashga yordam beradi.

O'zbekistonda vatanparvarlikni o'rganishning dolzarbligi jamiyatni o'zgartirish jarayonlari, milliy o'ziga xoslikni mustahkamlash va an'anaviy qadriyatlarni globallashuv muammolari bilan uyg'unlashtirish zarurati bilan bog'liq. Mamlakatning zamonaviy siyosiy va ijtimoiy-madaniy kun tartibida vatanparvarlik barqaror va yaqin jamiyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

- Milliy o'ziga xoslikni mustahkamlash 1991-yilda mustaqillikka erishgandan so'ng O'zbekiston boy tarixiy-madaniy merosga asoslangan o'z milliy o'ziga xosligini shakllantirish ustida faol ish olib bormoqda. Vatanparvarlik umumiy yutuqlar va an'analarga e'tibor qaratib, turli etnik va ijtimoiy guruhlarini birlashtirishga yordam beradi.

- Yoshlar mamlakat kelajagi sifatida O'zbekistonning yosh avlodi aholining katta qismini tashkil etadi. Yoshlar o'rtasida vatanparvarlikni tarbiyalash uning mamlakat uchun g'urur

tuyg'usini, kelajagi uchun mas'uliyatni va davlat taraqqiyotida faol ishtirok etishga tayyorligini shakllantirish uchun muhimdir.

- Ijtimoiy birdamlik va millatlararo kelishuv O'zbekiston ko'p millatli davlat bo'lib, unda vatanparvarlik millatlararo totuvlik va ijtimoiy totuvlikni mustahkamlash vositasi bo'lib xizmat qiladi. Bu hurmat va tenglikka asoslangan yagona fuqarolik makonini yaratishga yordam beradi.

- Globallashuv va madaniy merosni saqlash Globallashuv sharoitida O'zbekiston noyob madaniy merosni saqlab qolish muammolariga duch kelmoqda. Vatanparvarlik milliy va xalqaro miqyosda an'analar, til va qadriyatlarni targ'ib qilish va saqlashga yordam beradigan muhim omilga aylanmoqda.

- Milliy xavfsizlik va barqaror rivojlanish Vatanparvarlik milliy xavfsizlikni mustahkamlash, barqarorlikni saqlash va iqtisodiy rivojlanish, ekstremizmga qarshi kurash va zamonaviylikning boshqa muammolari bilan bog'liq strategik muammolarni hal qilish uchun jamiyatni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekistonda vatanparvarlik muammolarini o'rganish fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, milliy birlikni mustahkamlash va fuqarolarning faol pozitsiyasini shakllantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Bu mamlakatga barqaror va uyg'un kelajakni shakllantirish orqali o'ziga xoslikni saqlash va zamonaviy global muammolarga moslashish o'rtasidagi muvozanatni topishga yordam beradi. Zamonaviy O'zbekistonda vatanparvarlikni o'rganish Prezident Shavkat Mirziyoyevning asarlarida milliy ruhni mustahkamlash, madaniy an'analariga hurmat va yoshlarni tarixiy meros va mustaqillik qadriyatlari asosida tarbiyalash muhimligi ta'kidlangan [1. 102-108.].

Vatanparvarlik tushunchasi qadimgi davrlarga borib taqaladi va insonning o'z jamoasiga, xalqiga yoki hududiga tegishli bo'lish hissi shakllanishi bilan bog'liq. Vatanparvarlik tarixi jamiyat, davlat va madaniyat rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq.

Qadimgi davr Vatanparvarlik elementlari birinchi marta qadimgi jamiyatlarda, odam o'zini qabila yoki shahar-davlatning bir qismi deb bilganida namoyon bo'lgan. Qadimgi Yunoniston va Rimda vatanparvarlik siyosat yoki imperiyaga sodiqlik bilan bog'liq edi. Masalan: Qadimgi Yunonistonda Afina yoki Sparta kabi siyosat fuqarolari o'z shaharlari bilan faxrlanishgan va uning manfaatlari shaxsiy manfaatlardan ustun ekanligiga ishonib, uni himoya qilishga tayyor edilar. Rimda vatanparvarlik "civitas" (fuqarolik) tushunchasiga va Rim davlati, madaniyati va qonuniga bog'liqligiga asoslangan edi. Qadimgi davrda vatanparvarlik tushunchasi polis tizimi doirasida shakllangan bo'lib, unda fuqarolar o'zlarini shahar-davlatning bir qismi sifatida qabul qilishgan va hatto o'z hayotlari evaziga ham uning manfaatlarini himoya qilishga tayyor edilar. Masalan, afinaliklar demokratiya bilan, spartaliklar esa harbiy jasorat va intizom bilan faxrlanishgan. Aflotun va Aristotel fuqarolarning ma'naviy burchi sifatida jamoat farovonligi va siyosatga sadoqat muhimligini ta'kidladi [3. 180-188.].

O'rta asrlarda vatanparvarlik biz uchun odatiy ma'noda deyarli yo'q edi. Sadoqat va mehr ko'proq diniy hamjamiyat, monarx yoki feodal suzerain bilan bog'liq edi. Asosiy e'tibor ma'naviy va diniy jihatlariga qaratildi va milliy o'ziga xoslik endigina shakllana boshladi. Uyg'onish davri va yangi asr XV-XVI asrlarda Yevropada milliy davlatlarning rivojlanishi bilan vatanparvarlik zamonaviy xususiyatlarga ega bo'la boshladi. Markazlashgan monarxiyalarning paydo bo'lishi va milliy mustaqillik uchun kurash milliy o'ziga xoslik tuyg'usini rivojlantirishga yordam berdi. Masalan, masalan: Fransiyada vatanparvarlik Angliya bilan yuz yillik urushdan

so'ng, fransuz xalqi tushunchasi shakllangandan keyin mustahkamlandi. Angliyada vatanparvarlikning rivojlanishi protestant islohoti va qirol hokimiyatining ta'sirining kuchayishi bilan bog'liq edi.

O'rta asrlarda vatanparvarlik tushunchasi diniy va feodal sadoqat bilan chambarchas bog'liq edi. Odamlar o'zlarining shaxsiyatlarini ma'lum bir diniy jamoaga mansubligi (masalan, nasroniy yoki musulmon), shuningdek, o'zlarining suzerenlariga sadoqati bilan aniqladilar. Milliy o'ziga xoslik va hududga bog'liqlik hissi faqat o'rta asrlarning oxiriga kelib shakllana boshladi [4. 128-134.].

Yangi davr (XVIII-XIX asrlar) Ma'rifat va burjua inqiloblari davrida (masalan, Amerika va Fransiya inqiloblari) vatanparvarlik falsafiy va siyosiy o'lchovga ega bo'ldi. Bu vaqtda vatanparvarlik g'oyasi quyidagilarni o'z ichiga oladi: Milliy madaniyat va tilga sodiqlik. Erkinlik, tenglik va adolat kabi demokratik qadriyatlarga sodiqlik. o'z mamlakatini tashqi tahdidlardan himoya qilishga tayyorlik. XX asr va zamonaviylik 20-asrda vatanparvarlik nafaqat milliy, balki xalqaro mas'uliyatni ham o'z ichiga olgan yanada murakkab hodisaga aylandi. Ikki jahon urushi sharoitida vatanparvarlik ko'pincha targ'ibot vositasiga aylandi. Biroq, urushlardan so'ng, e'tibor boshqa xalqlarni hurmat qilishga asoslangan tinchlikparvarlik vatanparvarligiga o'tdi. Yangi davrda vatanparvarlik milliy o'ziga xoslik g'oyalari, inson huquqlari va mustaqillikka intilish bilan bog'liq falsafiy va siyosiy o'lchovga ega bo'ldi. Amerika inqilobi (1775-1783) va Fransiya inqilobi (1789-1799) kabi voqealar vatanparvarlik g'oyasini demokratik tamoyillarni qo'llab-quvvatlash va milliy suverenitetni himoya qilishga asoslangan fuqarolik fazilati sifatida mustahkamladi [5. 56-78.].

Zamonaviy dunyoda vatanparvarlik turli yo'llar bilan tushuniladi: o'z mamlakatiga, uning madaniyatiga, tiliga va urf-odatlariga bo'lgan muhabbat kabi. Ijtimoiy qadriyatlarni qo'llab-quvvatlash va himoya qilishga tayyorlik sifatida. Boshqa madaniyatlarga hurmat va global o'zaro bog'liqlikni anglash sifatida. Vatanparvarlik tushunchasining evolyutsiyasi ming yillar davomida jamiyat va uning qadriyatlarining rivojlanishini aks ettiradi. Zamonaviy vatanparvarlik Vatanga muhabbatning an'anaviy qadriyatlarini, shuningdek, inson huquqlari, madaniy xilma-xillik va global o'zaro bog'liqlikni hurmat qilishni o'z ichiga olgan ko'p qirrali tushunchaga aylandi. Globallashuv va xalqaro inqirozlar sharoitida vatanparvarlik nafaqat o'z mamlakati, balki butun dunyo uchun javobgarlik elementlarini ham qo'lga kiritdi [6. 344-356.].

Tahlil va natijalar. Vatanparvarlik sohasidagi ilmiy tadqiqotlar uning ko'p qirrali xarakterini va jamiyatning shakllanishi va rivojlanishidagi asosiy rolini ochib beradi. Tadqiqotning asosiy natijalarini bir necha yo'nalishlarga bo'lish mumkin:

Vatanparvarlikning tarixiy va sotsiologik rivojlanishi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, vatanparvarlik ma'lum hududlarga yoki siyosiy tizimlarga (antik davr, o'rta asrlar) bog'lanishdan kengroq fuqarolik va madaniy tushunchalarga aylandi. Zamonaviy tadqiqotlar tarixiy voqealarning (masalan, inqiloblar, urushlar, inqirozlar) vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlashga ta'sirini ta'kidlaydi.

Ijtimoiy birdamlikda vatanparvarlikning roli. Vatanparvarlik jamiyatni birlashtirish mexanizmi bo'lib, milliy birlik va birdamlikni shakllantirishga yordam beradi. Bu ko'p millatli davlatlarda o'zaro munosabatlar uchun umumiy asos yaratib, ijtimoiy, etnik va diniy farqlarni yengishga yordam beradi.

Vatanparvarlikning shaxsga ta'siri. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, vatanparvarlik odamlarda o'z mamlakatiga tegishli bo'lish tuyg'usini, uning yutuqlari bilan faxrlanishni va

uning rivojlanishi uchun javobgarlikni shakllantiradi. Bu sadoqat, qonunlarga hurmat va jamoat hayotida faol ishtirok etish kabi fuqarolik fazilatlarini tarbiyalashga yordam beradi.

Vatanparvarlik va ta'lim. Ilmiy ishlar vatanparvarlik tarbiyasining, ayniqsa yoshlar orasida, ongli fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish muhimligini ta'kidlaydi. Vatanparvarlikni rivojlantirishga qaratilgan ta'lim dasturlari mamlakat tarixi, madaniyati, an'analari va yutuqlarini o'rganishni o'z ichiga oladi.

Globallashuv sharoitida vatanparvarlik. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, globallashuv sharoitida vatanparvarlik migratsiya, madaniy almashinuv va transmilliy o'ziga xosliklarning o'sishi bilan bog'liq qiyinchiliklarga duch keladi. Shunga qaramay, vatanparvarlik milliy o'ziga xoslikni saqlash va xalqaro maydonda mamlakat manfaatlarini ilgari surish uchun muhim vosita bo'lib qolmoqda.

Haddan tashqari vatanparvarlik muammolari. Olimlar millatchilik, etnosentrizm va kamsitishga olib kelishi mumkin bo'lgan haddan tashqari yoki "ko'r" vatanparvarlik bilan bog'liq xavflarni qayd etishadi. Tadqiqotlar mamlakatga bo'lgan ongli muhabbat va uning kamchiliklarini konstruktiv tanqid qilishga asoslangan "tanqidiy vatanparvarlik" konsepsiyasini taklif qiladi.

Ilmiy tadqiqotlar natijalari vatanparvarlik jamiyatning ijtimoiy, madaniy va siyosiy hayotida muhim rol o'ynashini tasdiqlaydi. Uning rivojlanishi an'anaviy qadriyatlarni saqlash va zamonaviy muammolarga moslashish o'rtasidagi muvozanatni talab qiladi, bu esa globallashuv va ijtimoiy o'zgarishlar sharoitida mavzuni ayniqsa dolzarb qiladi.

Vatanparvarlikning zamonaviy tushunchalari va nazariyalari globallashuv, ijtimoiy o'zgarishlar va madaniy xilma-xillik sharoitida uni tushunish va rivojlantirishga yondashuvlarning xilma-xilligini aks ettiradi. Nazariy ishlanmalarning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

Fuqarolik vatanparvarligi Konsepsiyaning mohiyati: fuqarolik vatanparvarligi (yoki demokratik vatanparvarlik) etnik yoki madaniy mansublikka emas, balki davlatning demokratik tamoyillari, institutlari va qonunlariga sodiqlikni ta'kidlaydi. Asosiy g'oyalar: Inson huquqlari va erkinliklariga hurmat. Fuqarolik javobgarligini anglash va jamiyatda faol ishtirok etish. Inklyuziv milliy birlikni rivojlantirishga e'tibor. Vakillar: Yurgen Xabermas [7. 381-444.], Devid Miller [8. 27.].

Tanqidiy vatanparvarlik Konsepsiyaning mohiyati: tanqidiy vatanparvarlik o'z mamlakatiga nisbatan ongli munosabatni nazarda tutadi, unga bo'lgan muhabbatni uni yaxshilash uchun konstruktiv tanqid qilish imkoniyati bilan birlashtiradi. Asosiy g'oyalar: Vatanparvarlik ko'r-ko'rona sadoqatni anglatmaydi; bu tizimning kamchiliklarini baholashga imkon beradi. o'z mamlakatini sevadigan fuqaro islohotlar va ijtimoiy o'zgarishlarda ishtirok etish orqali uni yaxshilashga intiladi. Amaliy qo'llanilishi: ta'lim tizimlarida yoshlarda faol fuqarolik pozitsiyasini tarbiyalash uchun ishlatiladi.

Etnik (an'anaviy) vatanparvarlik Konsepsiyaning mohiyati: etnik vatanparvarlik o'z xalqining madaniy an'analari, tili va tarixiy merosiga bog'lanishdan kelib chiqadi. Asosiy g'oyalar: Milliy o'ziga xoslikning asosi sifatida tarix va madaniyatga hurmat. Globallashuv sharoitida madaniy o'ziga xoslikni yo'qotish tahdidlariga qarshi turish. Tanqid: etnik jihatlariga haddan tashqari e'tibor qaratish millatchilik va millatlararo nizolarga olib kelishi mumkin.

Global vatanparvarlik Konsepsiyaning mohiyati: Global vatanparvarlik milliy manfaatlar va global mas'uliyat o'rtasidagi bog'liqlikni anglashni o'z ichiga oladi. Asosiy g'oyalar: Boshqa

xalqlarning manfaatlarini hurmat qilgan holda o'z mamlakatiga mehr-muhabbatni saqlab qolish. Ekologiya, qashshoqlik, inson huquqlari kabi global muammolarni hal qilishda xalqaro hamkorlikni qo'llab-quvvatlash. Vakillar: Kvame Entoni Appia, Marta Nussbaum.

Multikulturalizm sharoitida vatanparvarlik Konsepsiyaning mohiyati: ushbu nazariya vatanparvarlik va ko'p madaniyatli qadriyatlarni birlashtirishga qaratilgan. Asosiy g'oyalar: Etnik xilma-xillikni qiymat sifatida ko'radigan umumiy fuqarolik makonini yaratish. Qo'shma milliy loyihalar orqali birlik tuyg'usini mustahkamlash, madaniy farqlarni hurmat qilish va turli guruhlar o'rtasidagi muloqot.

Ijtimoiy va iqtisodiy vatanparvarlik Konsepsiyaning mohiyati: vatanparvarlik ijtimoiy mas'uliyat va iqtisodiy ishtirok obyektivi orqali ko'rib chiqiladi. Asosiy g'oyalar: Mahalliy ishlab chiqarish, madaniyat va fanni qo'llab-quvvatlash. Biznesning ijtimoiy javobgarligi vatanparvarlikni ifoda etish shakli sifatida. Fuqarolarning ko'ngillilik va xayriya faoliyatida ishtirok etishi. Zamonaviy jamiyatda qo'llash Vatanparvarlikni rivojlantirishning zamonaviy tushunchalari o'z mamlakatini, uning yutuqlari va an'alarini qadrlaydigan, ammo dunyo bilan ochiq muloqotga tayyor bo'lgan fuqarolarni tarbiyalashga qaratilgan. Ushbu nazariyalar ta'lim dasturlari, siyosiy strategiyalar va madaniy tashabbuslarda qo'llaniladi.

Muhokama. Vatanparvarlikning zamonaviy nazariyalari jamiyatning milliy manfaatlar, fuqarolik javobgarligi va global o'zaro bog'liqlik o'rtasidagi muvozanatni saqlash ehtiyojlarini aks ettiradi. Ular vatanparvarlik qadriyatlarini XXI asr voqeliklariga, shu jumladan multikulturalizm, globallashuv va demokratik tamoyillarga moslashtirish muhimligini ta'kidlaydilar.

Global rivojlanish va ijtimoiy-falsafiy jihatlar kontekstida vatanparvarlik mavzusidagi xulosalar Global kontekstda vatanparvarlikning ko'p qirraliligi:

Vatanparvarlik globallashuv sharoitida dolzarb bo'lib qolmoqda, ammo fuqarolik va global vatanparvarlik kabi yangi shakllarga ega bo'lmoqda. Ushbu tushunchalar Vatanga bo'lgan muhabbatni jahon hamjamiyati uchun mas'uliyat bilan birlashtirishga qaratilgan bo'lib, vatanparvarlikni yanada moslashuvchan va moslashuvchan qiladi.

Vatanparvarlik ijtimoiy birdamlikning asosi sifatida zamonaviy dunyoda vatanparvarlik jamiyatni birlashtirish vositasi bo'lib xizmat qilmoqda. Uning ijtimoiy-falsafiy mohiyati turli etnik, ijtimoiy va diniy guruhlar uyg'unlikda yashashi mumkin bo'lgan umumiy madaniy va fuqarolik makonini yaratishdir. An'ana va modernizatsiya o'rtasidagi muvozanat Vatanparvarlik milliy an'alar va madaniy merosni ongli ravishda saqlashni talab qiladi, shu bilan birga texnologiya, migratsiya va multikulturalizm kabi zamonaviy haqiqatlarga moslashadi. Ushbu muvozanat mamlakatlarga o'ziga xoslikni saqlashga va o'zgarishlarga moslashishga yordam beradi.

Tanqidiy vatanparvarlik rivojlanish vositasi sifatida fuqarolarga o'z mamlakatlarini mazmunli sevis, uning yutuqlari va kamchiliklarini baholash imkoniyatini beradi. Bu ekstremizm va millatchilikdan qochish orqali ijtimoiy modernizatsiya va demokratik o'zgarishlarga yordam beradi.

Yoshlarni tarbiyalashda vatanparvarlikning roli global dunyoda vatanparvarlik ta'lim dasturlarining muhim tarkibiy qismiga aylanib, yoshlarga o'z ildizlarini anglashga, ijtimoiy hayotda ishtirok etishga va o'z mamlakatlari rivojiga hissa qo'shishga yordam beradi. Bu ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik faolligini kuchaytiradi.

Global vatanparvarlik va xalqaro hamkorlik mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga qaratilgan. Bu iqlim o'zgarishi, iqtisodiy tengsizlik va global xavfsizlik kabi umumiy muammolarni hal qilishga qaratilgan xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa. Vatanparvarlik falsafiy kategoriya sifatida ijtimoiy-falsafiy mohiyati shaxs, jamiyat va davlatning o'zaro ta'sirini aks ettiradi. Bu tez o'zgaruvchan dunyo sharoitida fuqarolarning o'z taqdirini o'zi belgilashiga hissa qo'shadigan jamoaviy o'ziga xoslik shaklidir.

Xulosa sifatida zamonaviy dunyoda vatanparvarlik — bu an'anaviy qadriyatlarni globallashtirishning yangi muammolari bilan samarali birlashtira oladigan moslashuvchan va dinamik tushuncha. Ijtimoiy-falsafiy kontekstda u milliy o'ziga xoslik, ijtimoiy barqarorlik va xalqaro hamkorlikni shakllantirish, jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shish uchun muhim vosita bo'lib qolmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2022. - B. 102-108.
2. Лихачёв, Д. С. Письма о добром и прекрасном. - Москва: Детская литература, 1985. - С. 112-118.
3. Аристотель / Политика; пер. с др.-гр. С.А.Жебелева. - Санкт-Петербург: Азбука, Азбука-Аттикус, 2024. - С. 180-188.
4. Дюбу Жак. Европейское Средневековье. Культура и общество. - Москва: Прогресс, 1994. - С. 128-134.
5. Хобсбаум Эрик. Нации и национализм после 1780 года. Программа, миф, реальность. - Москва: Весь Мир, 1998. - С. 56-78.
6. Гринфельд, Лия. Национализм: пять дорог к модерну. - Москва: Новое литературное обозрение, 2016. - С. 344-356.
7. Habermas on Law and Democracy. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1998. - P. 381-444.
8. Miller David. *Citizenship and National Identity*, Cambridge: Polity Press, 2000. - P. 27.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).